

Meg kell találnunk az átalakulás intézményes formáit

Pártaktív Hódmezővásárhelyen

Ütemes, nagy taps fogadta Pozsgay Imrét az Alföldi Porcelángyár sportcsarnokában tegnap délután, amikor Vastagh Pállal, az MSZMP megyei és Ocsák Miklóssal, a hódmezővásárhelyi első titkárral elfoglalta helyét a nagygyűlés elnökségében, ahol Gál István, a neves gyár vezérigazgatója és Baranyai Antal vállalati pb-titkár foglalt még helyet.

A tisztázás igénye és az új társadalom fölépítésének szándéka vezette azt a bizottságot, amely 1956 értékelésével is foglalkozott — mondta bevezetőjében az államminiszter. Szavai szerint: „A magyarságnak sokszor kellett gödörből, veremből kikapaszkodnia, s hogy ez ne ismétlődhesen meg, múltunk minden részletét tisztáznunk kell magunkkal, hogy újra emelkedő nemzet lehessünk.” Ez a nyilvánosság előtt zajló vita adhat alapot ahhoz, hogy a kormányzó párt joggal tudhassa magát a centrumban, s önmagát a társadalommal szembeállíthassa: „az MSZMP újra és végérvényesen találkozik az egész nép közérzetével”. Ehhez az egységhez „nem kétséges, hogy néhány megosztó vitákba is bele kell mennünk”.

Világosan ki kell jelenteni — hangsúlyozta Pozsgay —, hogy az ilyen jellegű viták nemcsak 1956-ra vonatkoznak, hisz az eszmecsere alapja nem az akkori tragédia, hanem a szocializmus nevezett társadalom szerkezetéből fakadó mély válság; mely mára sokakat a kilátástalanság sodort. A vita tehát azzal indult, hogy a mi újrarendelési rendszerünk nem eredményes, hogy immár másfél évtizede nem tudjuk megoldani alapvető problémáinkat. A vita igazi kérdése tehát az, hogy ki a felelős, és mit lehet ebben a helyzetben csinálni. Ehhez fűzte fontos megjegyzését az államminiszter: „Ebben a teremben nem a felelősök ülnek.”

A Központi Bizottság által kiküldött szakértő testület — melynek vezetője Pozsgay Imre — ugyanúgy az idő szorításában mondta ki, hogy 1956 népfőlkésként is értékelhető, mint ahogy ma minden döntési helyzetben levő csoport a kapkodás és az elkesztettség kettős présében jelent ki bármit. A népfőlkéskifejezés „az egyik ajánlott formula az ügy kezelésére”, mégpedig a nemzeti egység megteremtésének jegyében. „Mert ez a formula nem veszi át ellenségeink szóhasználatát, nem riasztja el szomszédainkat és szövetséges barátainkat, de elismeri az áldozatokat, azokat is, akik a nép hatalmáért küzdöttek mindazok ellen, akik szocializmusnak és proletárdiktatúrának hirdették az oligarchikus csoporturalmat.”

A vita természetesen folytatódik, jelentette ki a vásárhelyiek vendége, de mindeközben az egység megteremtésére kell koncentrálni. Azt is tudva, hogy „minden téves határozatnak, amely már-már a katasztrófáig vitte el az országot, teljes egységben született”. A világgazdasági válság begyűrűzésével szemben is ilyen voluntarista egység jött létre, s hasonló tévedések egész sora képezi a politikai döntéshozás elmúlt másfél évtizedét. Mindezek alapján — Pozsgay szerint — „nagyon nagy egység kell, de itt tekintélyi alapon sohasem lesz egység, csak ha megvitátjuk a dolgokat, csak ha tisztázunk az eltérő nézeteket, hogy elszántságunk meggyőződésből és ne csupán felzárkózási igényből táplálkozzék”.

A kormányzatnak azzal is számolnia kell, hogy a politika távlatvesztését ma már elszegényedő tömegek távlatvesztése követi. „Ezt nem egy politikai vita idézte elő, hanem egy szerkezet hozta magával. Ehhez a szerkezethez hozzá kell nyúlni, éppen azért, hogy a szocializmus visszanyerje egy demokratikus formáció keretében a becsületét, és az állampolgároknak az önbecsülés lehetőségét.”

Mindezzel az átalakítás még csak jövőben kialakítandó programjával kapcsolatban Pozsgay azt mondta: „En azt tartom a legkicsinyebb hitű elvtársamnak, akinek képzeletében a szocializmus ahhoz a sikeretlen konstrukcióhoz kapcsolódik, amin immár túl kell lépünk. Tehát nem a szocializmus elvesztetésén kell dolgozni, hanem annak fölemelésén.” Ebből viszont beletartozik az egész társadalmi formáció története, és a mi 1949-től 1956-ig tartó időszakunk diktatúrában eltelt históriája is.

Az átalakítás programja a Parlament előtt van: Magyarországnak jogállamnak kell lennie. Az új törekvések jelentkezése sokakat riaszt: néhányan katasztrófát tartanak, s rengetegen érzik az össztársadalmi szorítást.

„Bajaink nem vezethetnek katasztrófaig, mert mi a XX. században már föléltük a katasztrófára félretett összes tartalékainkat, tehát meg kell találnunk az átalakulás intézményes formáit.”

Az igazi nagy veszély az lenne — foglalta össze a gondolatok Pozsgay —, „ha nem lennének különböző módon gondolkodó szervezetek, hanem a mindent elfedő egység látszata alatt forna a fazék, benne a nép, mely indulatosan kitör, és ez elsodorja az egész országot. Mert ez az ellenőrizhetetlen és kormányozhatatlan, nem pedig a ki-egyeztetés és alkuk birodalma. A szabálytalan elégedetlenség és a hallgatás mindig nagyobb ellenfele a kormánynak, mint az önmagát megmutató politikai küzdőtárs.”

A sokféleség igényeinek kijelentése mellett arra is figyelni kell, hogy az új ki-egyeztetés ára van, a terheket pedig — a társadalom tartalékainak kimerülésével — az állampolgárok fogják megfizetni. Ez nem fenyegetés, hanem pusztán tény. Az államminiszter részletesen felsorolta, hogy az újrarendelési rendszer mely elemei, erői hunsztak ki, s ezzel bebizonyította, kizárólag a természetes részt vezető egyén lehet az új társadalom hajtómotora. Mindazonáltal az eddigi ke- retek között „a költségvetési deficitet együtt egy óriási legitímációs deficit is van a társadalomban: nem ismerik el intézményeink jogosságát.” Ilven esetben csakis a politika tudja a távlatot, amit a politika ráragott a gazdaságra.

Ma már egyértelmű, hogy szemléletre személyes jelenlétre van szükség a politizálás minden szintjén, olyan emberekre, akik civil társadalomhoz hoznak létre, hogy az atomizált létezésből ez az ország újra közösségi társadalommá változhasson.

Pozsgay Imre beszédének befejező gondolatát egyetértő vastaps fogadta. A nagygyűlés utolsó félórájában kérdéseket tehetek föl a résztvevők. Ezek nagy része 1956 értékelésére és az új szegénységre vonatkozott. Az első témával kapcsolatban Pozsgay kijelentette, hogy a múlt értékelésére fölkerült KB-tagokat, tudósokat felsorakoztató történelmi albizottság két kérdésben foglalt állást munkája kezdetekor: nem fogadnak el előirt következtetéseket, és nézeteiket nyilvánosságra hozzák. Az elszegényedésről szólva pedig beszédének azon elemeit ismételte meg, melyek a szocialista társadalmi berendezkedés mindent meghatározó következményeit taglalták.

Az eleven érdeklődéssel kísért aktív nemzet-zeneműveink foglaltak keretbe: a Himnusz és a Szózat.

Dlusztus Imre

Sok gyermekholmi megmaradt

Szombaton véget ért a ruházati szezonvégi kiadásítás — a kereskedelmi vállalatok elégedettek a forgalommal. A tavalyinál lényegesen nagyobb volt az érdeklődés az olcsóbb holmik iránt, első sorban annak köszönhetően, hogy a kereskedelem az 1,7 — 1,8 milliárd forintos vásárlási készletet ezúttal nem az egyébként eladhatatlan ruhaneműkből, hanem jól

használható, többségében divatos cikkekből állította össze. S bár igrkeztek a különben meglehetősen drága gyermekholmikból is nagyobb választékot kínálni — mégpedig az átlagosnál nagyobb, sokhelyütt 50 százalékos kedvezménnyel — mégis gyermekcipőből, -csizmából és -ruhaneműből meglehetősen sok maradt meg a vásár végére.

Müzli

Idős bácsi keres a szerkesztőségben, hogy elmondhassa bánatát. Orvosi tanácsra fogyaszt müzlit, ám az a két doboz, amit legutóbb vásárolt, romlott volt. Csupán egy kanállal evett belőle, de mindjárt érezte, hogy rossz — és már vitte is vissza a boltba. Az érintetlen doboz müzlit visszavették, a felbontottat azonban — nem. Ugyanakkor a még polcon lévő szállítmányt azonnal elpakolták a raktárba. Később a bácsi kis nyugdíjából nem kis pénz ötvenkilenc forint müzliért — miért nem vették hát vissza tőle? Megígérttem, próbálom segíteni, s majd értesítem

a bácsit. Bár biztos voltam benne, hogy igaza van, biztonság kedvéért föl hívtam az ellenőrző hatóságot: mi ilyenkor a teendő? Szó nélkül vissza kell venni az árut — kaptam a várt választ, sőt, aki tájékoztatott, azt is megmondtam, kihez kell fordulni. Telefonon a bácsinak: keresse X-et. Másnap újabb telefon, a bácsi örömmel ülsz: elintézték a problémáját, a főnök udvarias volt vele, elnézést is kért. Most biztos örülnöm kellene, hogy ilyen megnyugtatóan végződött az eset — szándékosan nem írtam le,

melyik boltban. Mert gyanítom, sok helyen előfordulna ugyanez. Szóval, örülnöm kellene, én mégis szomorú vagyok. S ez szomorúság különösebb részletezése nélkül nemes egyszerűséggel csupán annyit kérdezek: mi a bűbánatért van szükség a sajto és a hatáság együttes közbenjárására ahhoz, hogy elintéződjön egy ötvenkilenc forintos ügy? Mikor lesz az, hogy mindenféle görcs, erőfeszítés nélkül, magától értetődően tudja érvényesíteni a jogait minden ember? Majd ha jogállamban élünk? És tessék mondani: ahhoz hova kell költözni?

B. T.

Ha a lista változik...

Kinek a hatásköre?

Vajon ki tudná összeszámolni, hány olyan fogalommal élünk (élünk?) együtt az elmúlt évtizedekben, amelyek lényegéről, tartalmáról legfeljebb sejtéseink voltak. A számolgatás helyett máris kiemelek egyet közülük: „a pártbizottság hatásköri listája”. Tudom, sok-sok vezető beosztású „kádernek” ezen nincs mit magyarázni, de a legutóbbi városi pártbizottsági ülés kapcsán — amelynek egyik napirendi pontja épp az új hatásköri lista volt — nem árt összegezni: milyen is volt a lista múltja, s milyen változások bizonyítják e területen a változó idők új feladatát. Egyáltalán — beszélhetünk-e változásról? — tettem fel a kérdést Oláh Miklósnak, a városi pártbizottság titkárnak.

— Kezdek talán egy kis fogalommagyarázattal. Minden olyan csoportosulásnak, amely politikai szervezetnek vallja magát, van kialakított álláspontja a legkülönbözőbb stratégiai, taktikai kérdésekben. A hatásköri lista tulajdonképpen nem más, mint a személyi ügyekben kifejtett pártálláspont.

— Amit — ha jól tudom — elég sok bírálat ért az elmúlt években, túlszabályozottsága miatt.

— Ha egy politikai struktúra olyan, hogy igyekszik minden fő kérdésben a döntési jogot kisajátítani — s nálunk ez volt tapasztalható —, akkor ez a bizonyos lista a lehető legtöbb, kulcspozícióban dolgozó ember terjed ki, s igyekszik minden fő kérdést beszabályozni. Így például a vezető kiválasztását, munkájának megítélését, fegyelmi, kitüntetési, javadalmazási ügyeit. Volt olyan időszak, amikor még a külföldi utazás, vagy tanulmányút is hatásköri kérdés volt.

— Milyennek látja a mai helyzetet?

— Napjaink legfőbb jellemzője, hogy igyekszünk elérni: ez a hatásköriség a lehető legkevesebb emberre terjedjen ki, s csak a leglényegesebb kérdéseket szabályozza. 1985-ben például Szegeden is több mint 150, nem párttisztviselő betöltött vezető tartozott a városi pártbizottság hatáskörébe, most pedig a párt, valamint a végrehajtó bizottság összesen 14 ember kérdéseivel foglalkozik. Lényegesnek tartom azt is, hogy nem a káderek kiválasztását akarja már a mai rendszer megvalósítani, hanem a posztokra megfelelő személyek demokrátiás kiválasztásának folyamatát kívánja segíteni. A városi pártbizottság egyébként már több éve igyekszik ilyen elvek szerint dolgozni. Mondok egy példát: Már két évvel ezelőtt úgy döntött a testület, hogy minden gazdasági vezető üzem, intézményi pártkisebbségbe ad át.

— A hatáskör kérdése felmerült a városi párttervezésben is...

— Igen, a dokumentumba is bekerült, hogy nem egyértelmű a párt- és állami szervezetek, az egymásra épülő irányítási szintek feladat- és hatásköre, ezért többször kellett ellentét a hatáskört gyakorló és a döntést végrehajtó pártszervek között. Ezért további változtatásokra volt szükség — tovább csökkent a városi pártbizottság hatáskörébe tartozók száma. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy testületünk nem tartja fontosnak ezeket a vezetőket, vagy hogy az e tisztségeket betöltőkkel a továbbiakban nem foglalkozik. A határozatban így hangzik a hatáskört érintő fejezet: a párt általános káderpolitikájának keretében munkájukat figyelem-

mel kíséri, erkölcsi-etikai magatartásukra, szakmai alkalmasságukra nagy hangsúlyt helyez, tapasztalataikat hasznosítja, kezdeményezéseiket igényli, támogatja. Valamennyi vezető funkcióban segíti az arra alkalmas személyek — kiemelten a fiatalok — kiválasztását.

— A hatásköri lista változott, a központosítás helyett megnőtt a helyi pártszervezetek felelőssége.

— Ahogy a megyei párttervezés határozatában is olvasható: növelni kell az érintett kollektívák önállóságát, felelősségét, kezdeményező-készségét a kádermunkában is. A mostani intézkedés konkrét megvalósítása annak az elvnek, hogy minden káderkérdésben ott kell dönteni, ahol erre a legtöbb ismerettel rendelkeznek, ahol a legtöbb információ áll rendelkezésre, így az adott pártszervek és -szervezetek érdemben tudnak foglalkozni ilyen jellegű ügyekkel. A városi pártbizottság egyébként minden városi irányítású alapszervezet számára hatáskört biztosít...

Bátyi Zoltán

Az állítás nem felel meg a valóságnak

Ügyészségi vizsgálat

A Legfőbb Ügyészség tényfeltárási vizsgálata egyértelműen megállapította: nem felel meg a valóságnak, hogy 18 holttestet találtak a magyar-román határ egy 50 kilométeres szakaszán. Ez egyértelmű cáfolata annak az állításnak, amely a Magyar Demokrata Fórum gyulai városi szervezetének az Országgyűlés elnökeéhez címzett — s a Magyar Nemzetben közzétett — levelében szerepel — jelentette be Nyíri Sándor, a legfőbb ügyész helyettese pénzügyi sajtótájékoztatóján.

Valójában a levélnek az a megállapítása is, hogy az illetékes hatóság a menekültek mintegy 50 százaléka visszavetette Romániába; a statisztikai adatok szerint tavaly 6490-en léptek át illegálisan a román-magyar határt, s közülük 1652 személyt irányítottak vissza.

A sajtótájékoztatón bejelentették: az ügyészség nem indít eljárást rémhírtérjesztés bűncselekményének semmi gyanúja miatt. Semmi nem támasztja alá ugyanis, hogy a levél írói és közreadói a köznyugalom megzavarására törekedtek volna.

Balassa Tibor csoportve-

zető ügyész részletesen ismertette a minden körülményre kiterjedő tényfeltárási vizsgálat mozzanatát, a munkamódszereket. Mint mondtotta, mindenekelőtt a levél íróit hallgatták meg, akik azonban — etikai okokra hivatkozva — nem nevezték meg, kitől, vagy kiktől származtak a levélben leírt információk. Ez természetesen hátráltatta az ügyészség munkáját. Ezekután átnézték a rendkívüli halálesetekre vonatkozó iratokat. Tavaly a román határ menti négy megyénkben több mint 1200 ilyen eset fordult elő. Ezek között egyetlen olyan személyt sem találtak, akinek ismeretlen eredetű lött sérülés okozta volna a halálát. Négy személy ugyan lött sérülés következtében halt meg, ám mindannyian önkéntesül vetettek véget életüknek. Két szűrt sérülés is szerepelt a halál-okok között, az áldozat mindkét esetben magyar állampolgár volt. Ebben az időszakban két román állampolgár vesztette életét „rendkívüli” körülmények között: egyikük halálát gyógyszer-túladagolás, a másikét szívinfarktus okozta. A vizsgálat megállapította, hogy elhunytakor négy sze-

mély kiléte volt ismeretlen. Közülük hármat rövid időn belül azonosítottak, negyedik esetben pedig egy húsz évvel ezelőtt vízbe fulladt ember csontvázáról volt szó.

Megkérdezték a Békés megyei temetkezési vállalatot is. A nyilvántartások szerint hozzájuk az említett csontvázon kívül egy ismeretlen holttestet szállítottak. Azt egyébként később azonosították, s a hozzátartozók temették el.

A vizsgálatot végzők 64 tanút hallgattak meg: Romániából menekülteket, a határ közelében lakókat, az ott dolgozó körzeti orvosokat, vadászokat. A parancsnokok távollétében kérdezték ki az adott terület négy határőrszolgálatot teljesítőjét. Ők elmondták, hogy tavaly szeptemberben, illetve októberben egy-egy alkalommal — a román határőrszolgálat szervek jelzésére — fésülték át a dombegyházi, illetve a gyulai határőrszolgálatot. Ám sem ekkor, sem később holttesteket nem találtak. Balassa Tibor utalt arra, hogy több levelet — köztük névteleneket is — kaptak a vizsgálat során, de azok állításai nem igazolódtak be.